

Kakor zvestega prijatla  
Kraj pozdravljam marsikak,  
Toda moje nekdanj drago  
Vse pobral je časa vlak.

Zmeraj še steza se vije  
Skozi temno gozdno noč, —  
Matere mi ne pripelje  
Nikdar več večera moč.

Naj šumé pozdravi tvoji,  
Potok mili! od pečin;  
Saj prijatla ne zbudi  
Iz podzemeljskih temin.

Drevje, kje so nežni slavci,  
Ki so tukaj pevali?  
Kje, livada, so li cvetke,  
Venci srečnih mladih dni?

Venci, cvetke, slavci nežni —  
Vsa minula je sladkost!  
In pihljaje, ko spomladni  
Veterci, je šla mladost!

Hrabrosl. Perné.

## Vodna daritev.

(Stara šega, sp. J \* \* \* d.)

Vže je tisoč let preteklo, kar so Virgilij, Pavlin, brata Ciril in Metodij in še drugi sv. možjé naše kraje prehajali, oznanovajoč Jezusove nauke in so jeli naši predniki spoznavati edinopravega Boga; vendar se še nahaja v narodu šeg in navad, ki nas opominjajo one dobe, kedar so Slovenci še v svojej slepoti cemire\*) častili in molili. So pa te šege in navade sedanji čas samo lupine brez jedra, prazne stvari, katerim je prvotni pomen povse zginil; tedaj brez posebne škode; a one so in ostanejo mile in drage učenim, kateri se z nekdanjostjo ogromnega slovanskega naroda pečajo, ker to nadomestujejo, kar jim skopa in pomankljiva zgodovina krati in zamolčuje.

Takova šega je tudi vodna daritev, ki se je v nekterih samotnih krajih pri belih Kranjcih še ohranila.

Ni skor čistejšega niti sramožljivejšega ljudstva, nego so imenovani naši bratje, kar spričujejo poredki nezakonski porodi, ki se kod njih nahajajo; a kakor povsod, tako se tudi tu pristudi samiški stan marsiktere deklici, ali ker opravlja pretežko službo, ali ima pretrdo mačeho, ali bodi si to in ono krivo, ter želi se ga iznebiti. V ta namen jej rabi vodna daritev, katero nekdanja stara ljudska pravljica priporoča in potrjuje. Deklica tedaj, kterež možitev glavo moti in se jej ni nadjati rešenja iz teh nadlog, vstane na jutro Novega leta ali ss. treh Kraljev rano, kedar še vse spi, vzame kabelj in beži tiho k vodi, ki večidel v dolu pod selom ali kot studenec izvira, ali pa kot potok mimo šumljā. Dospevši tje obstane, se dva-trikrat plašno ogleda, ne bi je li kdo videl, seže potem v žep ter vrže tri pesi lešnjakov, ali orehov, ali pa tri jabelke v vodo, te besede izrekovajoč: Oj vodica! primi moj dar; kot devica sem te pila; daj, da bi te na leto kot poštena nevestica nosila! Na to hiti po drugem potu na svoj dom in jo jej! ako bi jo kdo opazil pri tem poslu, sramota bi jo skončala, na vasi pa ne bi bilo konca smehtu, šalam in nagajanju tje do trdega posta. Res je, kar pregovor veli, da je voda gluha in neusmiljena, torej ni čuda, da pogosto vse

prošnje in darovi po vodi splavajo in lešnjaki in orehi k večemu pridejo otrokom v roke, ki jih lové in se za-nje pulijo, da so vsi mokri, marsikteri pa tudi v vodo telebne in se, vekajoč na ves glas, k materi povrne, potožit jej svoje strašne nesreče.

Pripeti se pa tudi, in kaj se ne pripeti vse na tem svetu! da se izpolnijo tajne deklčiné želje in tudi ona gre, kedar privihrá rogoglati in bedasti predpust, s svojim ženinom k poroki v cerkev, od ondod pa na veselo pirovanje, katero po tri do štir dni trpi in kedar se mu bliža konec, nastopijo zopet šege, ki so s prvo v tesnej zvezi.

Vsaka nevesta, bila li vodi darovala, ali ne darovala, bila domača ali tujka, mora poslednjič še k vodi iti, ali jo obiskati in to se zgodi na ta način. Neki svat vzame dolg, raven in obeljen kol in obesi na-nj širok in pisan robec, ženstvo pa ga okinča s svilnimi trakovi in lepimi venci, ki zastavo imenujejo. Na to stopi on ž njo pod okno ali pred vrata, da ga svatje v hiši vidijo. Zdjajci izidejo godeci in jamejo cviliti in brundati na gosli, kakor da bi vabili mlado mačico s svojim rojem na izlet. Kedar nevesta to zagleda, prime vertanj (ženitvanjski hleb) v roke, razreže ga na mnogo koscev in jih poveže v robec, njena družica vzame posodo vina s kupico, ostale svatice sežejo po kabljih, kolikor jih je le moč v hiši najti in vsi stopijo čez prag pod zastavo. Zastava se giblje in odhaja, godeci godejo, svatje vriskajo in celi trop se polahko pomika proti studencu. Zaslišavši to zgrabijo žene in dekleta po selu tudi svoje kablje ter hité za nevesto, jej častitat k novemu stanu in je do vode spremit. Kdorkoli nevesto sreča, obdaruje ga s kruhom, dekleta tudi s prsnimi iglami, družica pa jim z vinom nazdravlja. Tako pride ona v velikej časti in z mnogim spremstvom do vode. Ondi obstoji in čaka, dokler ženske svojih kabljev z vodo ne napolnijo. Potlej se vsa množica v poprejšnem redu na dom povrne. Na prvo gre zastava, za njo godeci, potem nevesta z družico, kruh in vino vsem darovajoč, poslednjič se taré in štopota taka sila spremljevalk, da vse kabljev mrgoli; od vseh strani pa jih obletujejo, kakor buče med, razposajena deca, kričé, vriskajo in se veselé vkusne pogače. Kedar pridejo svatje domu, vsedejo se še eden pot za mizo prej, nego se ločijo.

Nam li ne kliče popisana prazna vera onih časov v spomin, kedar so še naši dedi krivim bogovom obljube in žrtve (darove) opravljali in, ko nekdanji Grki, menili, da je vse, zemlja, zrak in nebo, njih polno in živo? V šepetanji žit, ktera zibljejo lahke sapice na polji, v vervranji potokov, ki se sred cvetočih travnikov razlivajo, v šumenji razdraženih vetrov, ki nad nami v zraku buče in hrumé, sledili so in slutili bližjo božanstva, mislili so si, da v kriticah in tomunih zelenkastih rek plešejo in igrajo povodni možjé, da v gorah in planinah prebivajo vile in vodijo v senci košatih dreves veselo kolo, vrh čerovja na vrtoglavo visokih pečinah pa sloné vilci, delajo megle, oblake in točo ter pripravljajo Perunu, bogu groma, streljivo, da z bliskom in treskom v roci kaznuje prestopovalce človeškega reda in zaničevalce neumrljivih bogov. Še nektare ptice, kakor: kregulji, sokoli, utve i. t. d. so jim bile svete, kajti imeli so jih kot služabnice in poslanke višnjih bogov.

Vodna daritev pa tudi kaže, da katoliška cerkev ni zatiralka narodov, kakor jo nektari brezvestno razvpivajo. Gotovo je, da ona brani in čuva z največo skrbjo vse bistveno v veri, ostale nebistvene krive pojmove (zapopadke) pa odvrča, popravlja in zboljšuje polahko

\*) Starosl.: kumir, novosl.: čemir, čamir = Abgott malik.

s potrpežljivostjo in ljubeznijo, z podučevanjem in prepričevanjem; a ne rabi nikdar in nikakor sile, kar se nekim posvetnim vladam in krivim veram more očitati, zlasti protestantizmu, kateri je vže cele narode, njihove posebnosti in jezik zatrl in njih imena izbrisal iz listov sedanjosti.

## Srenja pod lipo.

### Četrta nedelja.

Po pretekli nedelji se je pričelo v našem Ti-hemdolu vse nekakšno drugačno življenje in neko posebno živo gibanje. Snažnost na župnikovem dvorišču se je našim sosedom dopadla, in dospeli so do mnenja, da vendar ne bi bilo napačno, ako bi tudi oni po svojih dvoriščih isto tako ravnali ter je po zadanih pravilih in naukih zboljševali. „Lejte si no,“ rekel je ta in uni z glavo majaje, „našemu sosedu županu se bolje godi, nego nam; a to brz ko ne zaradi tega, ker se z gospodom župnikom in našim učiteljem pogostoma razgovarja, a ti veliko beró ter našemu županu marsiktero dobro prav po domače povedó, česar mi ne vemo in ne znamo, kajti bili smo dosihmal tako trmoglaví, da smo celó sovražili vsacega človeka, ki se je le količkaj vtikal v naše kmetijske zadeve. Vrh tega je župan bil nekaj časa po svetu, videl je to in uno, in kar je opazil dobrega, poskuša zdaj na svojem lastnem svetu. Da, prekanjen in zvít je ta naš župan, kakor lisica; le pogledjte, ali ni njegovo dvorišče skoro popolnoma enako župnikovemu? Kar je namreč videl ali slišal pri našem gospodu župniku, ali znabiti tudi kje drugej, hitro posnema vse, ter dela in popravlja po enakem načrtu tudi na svojem posestvu. Vsled tega se je njegovo stanje na bolje obrnilo in marsikak grošič spravi v svoj žep. Primaruha! tudi mi nismo tako zatelebljeni, da ne bi vedeli, kaj je prav in kaj ni prav. Župnikovo in županovo dvorišče je vrlo dobro napravljeno in naše mora ravno tako biti, če nas še toliko dela in truda stane; v kozji rog se pa vendar še ne pustimo vgnati!“ — Tako in inako so si šepetali naši sosedje drug drugemu in videti je bilo, da se celó prebitavajo, kateri bo prej na pravi pot vkrenil. A to je imelo svojo posebno dobro stran, kajti dan na dan so dovažali kamenje in škrole na svoja zanemarjena dvorišča ter je jeli popravljati in zboljševati, da je je bilo pri tem delu le veselje gledati. Učitelj to ravnanje opazivši je zahajal pogostoma k sosedom ter jim delal načrte, po katerih se dajo gnojšča in gnojne jame po najložem in najboljem potu izpeljati. Tudi gospoda župnika je moralo v srce radovati, ko je videl vaško mladino pridno in marljivo listje od dreves nabirati in grabiti ter ga v polnih jerbasih na dom nositi. A nekterim drugim ostalim sosedom so se jele že oči odpirati in nobeden si ni upal svojih sosedov zaradi tega gotovo hvale vrednega obnašanja zasramovati.

Med tem je prišla nedelja in zopet vidimo naše sosede okoli kamenene mize pod županovo lipo zbrane, kjer jih je učitelj z županom vred že pričakoval. — Med tednom je deževalo in sosedje zapazijo v obližji županovega dvorišča mnogo majhnih kupčkov zgrnjene zemlje.

Hrastovšek: Čemu je neki ta v kupčike zgrnjena zemlja po dvorišču in kakor se vidi tudi okoli hiše?

Župan: To je najboljši gnoj posebno na lahkejši peščeni zemlji. Jaz vporabim namreč vsako mokro vreme, da si obilo enake zemlje nakupčim; zategadel

je pa tudi povsod, po dvorišču in okrog moje hiše vse prav lepo čedno, a vrh tega si še mnogo dobrega gnoja pridobim, kajti malo pa večkrat je mnogo.

Groga: Tako je! modremu je enega očesa zadosti. A mi svojih dvorišč vendar še ne moremo snažiti, dokler jih ne poravnamo in jim kamenenega tlaka ne naredimo.

Učitelj: Ravno narobe! Pri vas še le največ enake šare lahko nabere, kajti ne le po vaših dvoriščih, ampak tudi pred hišami imate po vsakem deževju vse polno blata in če bi ga enako našemu županu marljivo v kupčke zgrinjali, nabrali bi si čez leto in dan veliko dobrega gnoja. Le pogledjte tam le blizu dvorišča dva velika gnojna kupa; to je mešan gnoj ali kompost. Na ta dva kupa polaga naš vrli župan enako prst, kakoršno v kupeh vidite; pa ne le samo prst, ampak tudi različno drugo sadrogo kakor: plevel, smeti, šoto, pepel, saje, zemljo, cestno blato, lužnico, žlindro iz grabnov, bajerjev i. t. d. Med letom se enaki kupi večkrat, najboljše vsakih 14 dni, z gnojnico polivajo, da enaka mešanica tem hitreje gujije in sprsteni. Treba je tudi, da se gnojni kupi čez nekaj časa premečejo, to je, tako preložijo, da pridejo zgornji površni deli od spodej, potem se pa zopet ravno tako ravna, kakor poprej. Na ta način si lahko vsak priden kmetovalec čez leto in dan veliko dobrega gnoja pridela, ki je posebno tečen za potresanje travnikov in senožet. Dva kupa ima naš župan zategadel, da kedar se prvi kup na polje izvažja, med tem časom že drugi kup naraste, kateri se ravno tako obdeluje, kakor prvi.

Lipovšek: Komaj bi verjel, da sodrga, ki se po dvoriščih in drugih krajih nabere, zemljo gnojiti zmore! Po naših dvoriščih, ki nimajo še nikavega trdnega tlaka, se bi bojé preveč zemlje nabralo, a zemlja vendar nima nobene gnojilne tvarine v sebi.

Učitelj: Nič manje nego to! Zemlja po vaših dvoriščih se je že premnogih gnojnih tvarin napojila, kajti živina po dvorišču veliko gnoja raztrese. Izvedenci še celó priporočajo, naj bi se pod živino v hlevih s slamo vred tudi nekoliko zemlje natrosilo, ker se na ta način gnoj močno pomnožuje. To ravnanje bi bilo posebnega priporočila vredno za majhne naše posestnike, ki imajo dovolj časa, da bi si rušenj in zemlje navozili in ker je gotovo, da potlačena in z gnojnico napojena zemlja na polji čudeže dela.

Župan: Da mešani gnoj obilo koristi donaša, to se lahko vidi na mojem polji, na katerem vse lepo in bohotno raste.

Učitelj: Za zboljšanje lahke peščene zemlje ni gotovo nič boljšega, nego težka ilovnata zemlja, ki se je s slamo ali listjem pomesana pod živino nastiljala; in ravno tako se zboljša težka ilovnata zemlja, ako se na njo navozi drobnega peska, kajti znano je, da pesek ilovnato zemljo najzdatneje boljša in rahlja.

Hribar: No, to so pa zopet prav nove reči za nas, o katerih svoj živ dan nismo nič slišali; jaz sem si vse te reči prav dobro zapantil, in kedar mi bo slame in listja za nasteljo primanjkovalo, hočem delati takó, kakor nam ste danes povedali.

Učitelj. In gotovo se ne boste kesali! Zarad snage pa, ki je živinskemu zdravju neobhodno potrebna, morate vsaki dan živinske hleve lepo čedno držati in nekoliko nove zemlje natresti, pridobljeni gnoj pa ali kójsproti iz hlevov na polje in njive izpeljati, ali ga pa na pripravné kupe lepo skladati, kakoršne vidite poleg županovega dvorišča in ki jim mešani gnoj pravimo. Pa tudi iz ovčjih hlevov lahko mnogo dobrega gnoja dobite